

Június 13. Pünkösdvásárnap. Esik az eső reggel is. Csak egy bakra hivattam meg, ezt pedig már meglőttem, tehát legfeljebb farkast lőhetnék még, vele találkozni azonban olyan ritkaság, hogy ezért ugyan nem érdemes esőben, latyakban hegyet mászni. Hiszen akárhány olyan öreg vadász van, aki évtizedekig járta a havasokat, és sem farkassal, sem hiúzzal nem találkozott.

6-kor kelek, 7-kor indulok és ½ 10-kor lent vagyok Déda-Bisztrán.

Lassan, cserkelve jöttem le, remélve, hogy még hátha látok valami vadat. Láttam is jobb oldalt, magasán fent, a vágásban egy derék bakot.

Gorica a méhész fiával hozta utánam hátizsákomat és az őzbakot. Egész úton szemergett az eső, tehát ázottan érünk le a faluba.

Ennek a kirándulásomnak végére értem. Délután vonatra ülök, hogy holnap délelőtt hazaérjek.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

Július 6. Délután 6 órától este ½ 9-ig Jánostól kísérve cserkelek. A vadászásnak ez a módja Babádon ugyan szokatlan, de János az erdőben, helyesebben mondva, a ligetek és csenderesek változatos sorában legújabban cserkészösvényeket takarított, s a nagy munkaidőben, szekér híján, gyalogosan keresünk bakot.

Tikkasztó nyári idő van. A körises lécesekben, rudasokban megrekedt a meleg, és úgy megizzaszt, mintha gőzfürdőben volnánk. Ráadásul gyötör a sokféle rovar és pókháló. Egyáltalán, a nyár jellegzetes, legdúsabb napjait, a legnagyobb jólét időszakát éljük. Ahová az ember néz, mindenütt, minden élőlény a jólét feleslegében dúslakodik és virul. Szúnyogok, pókok, legyek, dongók keserítik el a vadászt ... gerlék gurrogása, vadgalambok bűgása hallik az erdő minden sarkából

varangyos békák mászkálnak az ösvényen és a szekérutakon a kerékvágás porában a mezőn, a réteken a fácányúk körül sűrűforog a sok csibe rigók surrannak ide-oda a bokrok között az őzbakok biztos takarásukban hevernek és nem mutatkoznak, legfeljebb néhány böffentésük ér fülünkhöz hol messziről, hol a közeli sűrűségből a csatornák megfogyatkozott vizében lubickolnak a törpeharcsák aratómunkások kaszálják a rozsot én pedig - ahelyett, hogy bölcsen a Gellért-fürdőben sütkéreznék és hűsölnék - őzbakot akarok lőni, mintha még nem lőttem volna eleget életemben. De nem sikerül ám! Csak öt őzet látunk; az erdőben egy sutát két gidájával, egy árpatablában egy előlünk nagy ugrásokkal menekülő, középszerű bakot, s végül, alkonyattal, egy lucernatáblán egy öreg sutát.

Július 7. Éjjel esett az eső és még hajnal előtt is szemereg, amikor szekérré ültünk és kihajtatunk az alsóbabádi határba, a rétekre.

Sötét felhők takarják az eget, s az eső hol megered, néhány percig szemereg, hol eláll. Csak $\frac{1}{2}$ 4-kor lehet már valamennyire látni.

Reggel 7 óráig barkácsolunk, helyenként megállunk és tájképeket, főképpen felhőket fényképezek, időnként ázunk, sokat forgolódunk a réteken is, a mezők között is, az erdőben is, és összesen tíz özet láttunk, de lövésre nem kerül sor. Messze lent, a birtok déli végén, a sári határ felé egy bak alighogy megvirradt, a szekértől 300 lépésnyire, a rétről bevonul a nádba; egy másik bakocska ugyancsak messziről menekül előlünk a lucernából a turjánba.

Korán délután vad vihar támad és zuhogó zápor szakad a tájra. Később az eső ugyan eláll, de az ég felhős marad, s a szél viharra dagad.

6 óra felé a szokott barkácsoló szekéren kihajtatunk a határba, bár a kellemetlenül goromba szél miatt semmi reményem, hogy vaddal találkozzunk.

Lent, az erdők déli végén kezdjük. Felülünk egy leszállványra. Mögöttünk sűrűség, mellettünk egy darab erdőirtás, benne sok ledörgölt fáscka - tehát egy őzbak járása -, előttünk lucernatábla, rajta túl rétek és a jól ismert, jellegzetes babádi sík vidék, sok rét, turján, nád, vetések, kis bozótosok és facsoportok.

Félóra múltán, Jánossal egyetértve, azt mondom, nem érdemes magunkat ezen a helyen a szélviharral fúvatni és rázatni; úgy érezzük, hogy a dolog errefelé reménytelen.

Lejövünk a leszállványról, a réten tőlünk fél kilométernyire várakozó kocsisnak intünk, hogy jöjjön értünk, aztán a birtok keleti határa mentén, a dabasi út közelében északnak dőcögünk, és $\frac{1}{2}$ 7-kor egy nagydarab vágás és rét között felmászunk egy másik leszállványra.

Az idő egyre kellemetlenebbé válik. Nagy, sötét, darabos felhők takarják el a Napot, és torlódva, szakadozva, egyre alakjukat változtatva, kavarnak az égen. A szélvihar rázza a cserjéket, bokrokat, hajtogatja a magasabb fákat és átjárja ruhánkat. Remek képek, fényhatások a földön és az égbolton; mégsem fényképezhetek, mert minden mozog, rángatózik.

Tegnap ilyenkor gyötört a meleg, ma a leszállványon fázom.

Felülről rálátunk a vágás jókora darabjára. A gyéren nőtt cserjék között másfél méteres sásos fű, sokféle gaz és a virágok gazdag gyűjteménye. Bajos lesz ebben a csak itt-ott valamennyire ritkább növényrengetegben az özet meglátni. De az ilyen viharos időben ez körülbe-

lül az egyetlen hely, ahol mégis remélhetek őzet látni. A rétekre, lucernatáblákra legfeljebb késő alkonyattal bátorkodnak kijönni.

Látunk is nemsokára 160-180 lépésről egy magányos sutát. A vágást szelő csatorna partján, a bokrok között álldogál, nem sokat mozog, csak legel ... békésen, unalmasan. Az ilyen bozótban, ahol a vad takarásban tudja magát, meghúzódik, elrejtőzik és egyhelyben legel.

Mielőtt lenyugszik, a látóhatár fölött a sötét felhőfüggöny mögül kikandikál a Nap, és félóráig vakítóan tűz velünk szembe. A vágás csupa ragyogás és fekete árnyék, s a szél tépi, rázza, rángatja.

Aztán lenyugszik a Nap. A szél tovább tombol, egyre hűvösebben fúj kiskabátom és ingem alá, egyre jobban fázom, és már javasolni akarom, hogy másszunk le túlságosan szellős árbocunkról, és menjünk el a következő ligeten túl várakozó szekérhez, de János megbök, kimutat a vágásba, és azt mondja halkán, a maga kedves módja szerint: - Ott van a Te bakod!

Tőlünk 120 lépésnyire, nagyrészt takartan, áll egy bak a gazban és dörgöl. Ez nem viselkedik olyan nyugodtan, mint a napnyugta előtt látott suta; izeg-mozog, nyugtalanul ballag ide-oda, hol néhány másodpercre felbukkan, hol eltűnik és meglepetésszerűen másutt bújik megint elő valami bokor mögül, mint ahol gyanítottuk.

A kényelmetlenül megépített lesállványon vesződöm a lövéshez, illetve a biztos célzáshoz készülődéssel. Végre megtalálom ennek is a módját, a bak ide-oda fordulva, közelebb jutott hozzánk, és a széltől rángatott egyik széles bokor mögül végre olyan helyre lép ki, ahol csak a gaz takarja teste alsó részét. Tőlünk 80 lépésnyire keresztbe fordul, s én meghúzom a ravaszt. A Schoenauer závarzata nagyot csettenve becsap, de puskám nem sül el, a töltény csütörtököt mondott. Ritka eset, hogy a Schoenauer cserben hagy; nem is a puskában volt a hiba, hanem a töltényben.

A bak a csettenést meghallotta, megáll, felkapja fejét, felénk figyel, én pedig sietve, lehetőleg csendesen, ismételek, illetve kiszedem a csöből, vagyis a závarzatból a rossz töltényt és másikat tolok helyébe. A bak ezt a nem zajtalan műveletet, szerencsémre, megvárja, ismét megcélzom lapockáját, a lövés durran, s a bak elvágódik. Lemegyek érte és kihúzom a hónaljig érő gazosból a vadvirágos, tarka rétre.

Tömzsi, vastag, rövidagancsú öreg *bak* (384.). Nagyon örülök neki, és - miként Babádon mindig - házigazdám is örül sikeremnek, jobban mondva, szerencsémnek, ami fokozza vadászboldogságomat. Mert, hogy a bakot a növényzetnek ebben a rengetegében egyáltalán

megláttuk, hogy felénk tartott, és végül, hogy a „csütörtök” után másodszor is ráfoghattam a puskát, nem érdemem, csak szerencsém.

A tanya felé döcögünk.

8 órára jár az idő, de még elég jól lehet látni. A lucernatáblák között haladó szekérről még hét őzet nézünk meg nagyszerű legelőjükön. Három fiatal bak van köztük. Alkonyattal a szél ellenére tűrik a szekér megjelenését, és hasig a lucernában állva, 200-250 lépésről figyelnek bennünket. Igaz, hogy öreg bak nincsen köztük.

Estére eltűnnek a felhők, ragyognak a csillagok, s a sarló alakú Hold gyenge fényt áraszt a hangulatos vidékre, a turjánra, a rétekre, a nádra, zombikosra, a csenderesekre, kis ligetekre, és köztük a buján díszlő vetésekre, lucerna-, káposzta-, kukorica-, árpa-, búza- és rozstáblákra.

Ezzel megint egyszer végére értem egy másfél napos, derűs babádi kirándulásomnak.

János holnap reggel gépkocsiján hazavisz, sőt tovább, egyenest beállít a hivatalomba.

MÁRIA-VÖLGY-RUSÁJA (Beszterce-Naszód megye)

Július 11. A tegnapi egész nap azzal telt el, hogy hazulról Óradnáig utaztam. Tíz órát ültem Budapeستől Bethlenig a túlszűfolt gyorsvonaton, aztán három órát álldogáltam a még zsűfoltabb személyvonaton. Óradnán kaptam jó vacsorát Fehér Jenő erdőgondnok otthonában, és két pengőért (!) szállást a kincstári tisztai szállóban.

Ma délelőtt mennék tovább a Mária-völgyi fűrésztelepig, de várnom kell ebéd utánig, hogy kihasználjam a költségmentes, jó alkalmat Fehér Jenő kocsiján odajutni. Fuvarost bajosan és csak igen költségesen lehet szerezni.

Az idő hűvös és borongós, amikor pedig ebéd után 1 órakor kocsira ülünk, szemereg az eső.

A Szamos vadregényes völgyében folytatom utazásomat, és egy óra alatt feldöcögünk a Mária-völgyi fűrésztelepig. Megjegyzendő, hogy Kolozsvártól idáig egyre a Szamos völgyében utaztam fölfelé.

A faluban előkerítjük a Szabó Tóni és Ambroze Mihály nevű két vadórt. Noha már tegnap kaptak üzenetet, hogy ma érkezünk és utasítást, hogy várjanak, ittasan bújnak elő a korcsmából. Természetesen óriás bakokról tudnak. Ha a bakoknak errefelé olyan nagy agancsuk volna, amilyen nagy szája van a két vadórnek, meglőném végre „életem nagy bakját”.

Mivel holnapra Gévy-Wolff Aladárt várják ide, és nem szeretek más kárára vadászni, illetve baráti vadásztársaim elől bármi vadat ellőni, a Mária-völgy közelében jelentett, állítólag legnagyobb bakról lemondok, és egyórai tárgyalás, tanakodás után továbbhajtunk. Negyedóra múltán a Szamostól jobbra, a Nagy-Mária-völgybe fordulunk, és a patak mentén, keservesen rossz úton, egy távoli kis tanya és csendőrszállás felé tartunk, mert, a jelentések szerint, a tanya tájékán egy, állítólag, ugyancsak igen derék bak jár ki a rétekre.

4 óra után helyben vagyunk.

A széles völgy magas, lankás oldalain üde zöld, vadvirágos rétek, fölöttük kevés bükkal vegyes középkorú fenyves. A völgy alján zajosan csobog a patak. Hűvös, borongós az idő.

A tanyán hagyjuk a kocsit, és a patak mentén ballagunk a vízzel szemben tovább. Kísérőim: Fehér Jenő erdőgondnok és Ambroze Mihály vadőr. A pityókás vadórt végre sikerült elhallgattatnunk. A kocsin egész úton járt a szája, dicső vadászmultját, nagy szakértelmét és érdemeit magyarázta. Ez a legutálatosabb fajtája a kísérőnek, aki folytonos kérdésével, hencegésével, oktató előadásával akar magának az urak előtt tekintélyt szerezni. Sajnos, vannak urak, akiknek éppen ilyen „vezető” kell.

Egy jó golyólövésnyire mentünk el a tanyától, amikor egyszerre izgalom támad mellettem és mögöttem. Jobbra, a völgy partos oldalán, a réten, kalibája alatt megjelenik egy paraszt, és a völgy túlsó oldalára mutatva mond valamit. Erre mögöttem az erdőgondnok és Ambroze szól, hogy két őz van a mutatott irányban, kint, a réten.

A bal oldalt az erdőszélig magasra felérő rétet számunkra nagyrészt takarja a patak mentén nőtt égersor lombja. Ennek hézagain át fölfelé kémelve, mindjárt meglátom a két őzet. Derék bak és suta legel ott fönt, az erdő alatt, a szabad réten, tőlünk körülbelül 350 lépésnyire. A messzelátóval vizsgálgom a bakot. Igen hosszú, de vékony az agancsa, egyébként nagytestű, derék bak. Ambroze megint mellém tolakszik és izgatottan magyaráz valamit. Rászólok, hogy üljön le és hallgasson.

A bőbeszédű vadőr már odalent a fűrésztelepen és egész úton idáig szavalt, hogy ezen a réten jár a terület legnagyobb bakja, hát nem habozok a hosszúagancsú bakot elejtendőnek elfogadni, és már csak a biztos lövés módját keresem. Ezt néhány lépéssel odébb meg is találom; a patak partján egy kis tuskóra teszem esőgalléromat, féloldalt könyökölve mögéje fekszem, a célzótvácsoében az irányzékot a 300-as távolságra állítom be, és az égerfák törzse és lombja között, egy nyílá-

son át meredeken fölfelé célozva, a vadvirágos fűben alulról hasig takart, de szépen keresztben álló *bakot* oldalba durrantom. Helyben elvágódik, és kalimpálva egy darabot lefelé gurul.

A suta odamegy hozzá, közlőrl nézi, majd nyugodtan legel mellett. Nem tudja, mi történt, nem is izgatja az eset; nem tudja, mi a halál.

A közeli tanyáról és a kalibából hamarosan előkerül néhány ember, asszony és gyerek, mint kíváncsi nézőközönség. Aztán Ambroze harmadmagával felmászik a hegyoldalra és lehozza a bakot a patakhoz.

Olyan, amilyennek messziről néztem. Agancsa bár 26 centiméter hosszú, de vékony. Életkorát négy évre becsülöm. Ennél derekabbat szerettem volna lőni.

Amikor megkérdeztem Ambrozét, hogy ez az ő legnagyobb bakja-e, tétovázva felel, hogy talán az, talán nem az, nincsen messzelátója, nem nézheti meg pontosan a bakok agancsát.

A bak 5 óra felé esett el, hát futja az időből tovább kísérletezni. Fél kilométerrel a völgyön feljebb egy másik rét alatt, illetve vele szemben, Fehér Jenővel és Ambrozéval lesbe ülök. A „nagy” bak ugyanis - állítólag - néha ezen a felső réten is látható volt. Ott ülünk alkonyodásig, de bizony nem látunk semmit.

A patak mentén lesietünk a tanyához. Fölötte 200 lépésnyire, a hegyoldalra egy őz alig észrevehetően vöröslik. Nyugtalanul mászkál ide-oda. A messzelátóval még sikerül megállapítanom, hogy bak, de agancsa nagyságát az esti szürkületben már nem látom.

Hátha ez Ambroze nagy bakja?

Mivel Ambroze azt mondja, hogy a tanyától két óra járásra, a Szuhár nevű hegytetőn, egy havasi réten, egy rövidebb, de igen vastag agancsú, öreg bakot tud, utasítjuk, hogy holnap hajnalban és reggel a tanya fölötti réteket figyelje és várjon meg engem. Délelőtt szekérral megjövök, hogy megtudjam tőle, él-e még a „nagy” bakja, hogy aztán vagy azt lessem, vagy felköltözsem vele egy esti és egy reggeli lesre - és közben egy éjjeli kalibázásra arra a bizonyos távoli hegytetőre.

Sötét éjjel dőcögünk le ketten, Fehér Jenő és jómagam a Mária-völgyi fűrésztelepre; Ambroze ugyanis a Nagy-Mária-völgyben egy kilométerrel feljebb, a maga kis házikójában lakik és oda tér.

Fűrésztelepi szállásunkon vacsorára elkészítem a bak máját pirítva. Ennek folytán éjjel után kerülünk az ágyba, és a holnap hajnali cserkészetről lemondok. Le kell róla mondanom már csak azért is, mert egyelőre úgy áll a dolog, hogy csak két bakot lőhetek, s a második Ambrozénak valamelyik nagy bakja legyen. Az ő járásába pedig hajnalig már nem jutok el.

Július 12. Reggel 8 óraker ülök szekérre. Éjjel zuhogott az eső és reggel is vastag a borulás; a felhők a hegytetőket sűrölik és elködösítik.

9 óraker tegnapi helyünkre, Pop Valér Nagy-mária-völgyi tanyájához érek. Ott a végre kijózanodott Ambroze azzal fogad, hogy a tegnap este látott bak most is kint van a réten, illetve fönt, az erdőszélen a bokrok között bujkál és időnként kijön a szabad lejtőre.

Ambroze igazat beszél. Nehány perc múltán a pataktól 300 lépésnyire megjelenik a bak, és a bokrok között ballagva, legelészve, hol eltűnik, hol felbukkan. Félóra hosszat nézegetem. Közepes minőségűnek ítélem, és biztosan hiszem, hogy azonos a tegnap esti szürkülettel látott bakkal.

Más bakot Ambroze ma reggel ezen a tájon nem látott. Arra a rétélyre, hogy tegnap délután a nagy garral bejelentett „kapitális” bakot lőttem-e meg vagy mást, egyelőre nem derül világosság. Régi tapasztalat, hogy az elejtett bak sohasem akkora, amekkorának mondták, amikor még élt.

Délelőtt 10 óra után Ambrozéval nekivágozok a meredek kapaszkodónak, és csaknem mindvégig fenyőerdőben, csak egy helyen egy hosszú réten - útközben egyszer húsz percig pihelve - két óra alatt felmászunk az ígéretes helyre, illetve egyelőre csak közelébe, egy széles hegyháton, terjedelmes kaszálón, a kalibához. Tőle messze még néhány faház és kaliba szürkélik a réteken.

Közben a felhők szétszakadoztak, s bár nem fogynak el, időnként mégis kisüt köztük a Nap. A fűben heverészünk, és hol melegedünk, hol hűlünk.

Falatozunk és várjuk a délutánt. Ambroze ivóvizet hoz a közeli forrásból, majd egy tavalyi petrencéből szénát lop a kalibába derékaljnak. Közben nagyokat mesél sikereiről, mint vadászurak vezetője. Nagy bikákat, medvéket, kanokat, bakokat, kakasokat lövetett, és azt mondja, ha októberben vele vadászom - csak három-négy napig -, biztosan lövet velem farkast. Ezzel szívem legfőbb vágyának beteljesedését ígéri.

Ambroze egyebek közt azt is állítja, hogy az özek üzekedése már megkezdődött, már egy héttel ezelőtt látott sutát hajszólo bakot. Jó volna tudni - mert érdekes és értékes adat lenne -, igazat mond-e, vagy hasból lotyog.

Írogatom elmaradt vadásznaplómat. Ezzel a már inkább szokásból és kötelességszerűen, mint örömet végzett munkával 3 órára elkészülök, és felszólítom Ambrozét, vezessen el arra a rétre, amelyre az a

bizonyos vastag agancsú bak jár. Noha még korán van a vadat a rétre várni, „az ördög nem alszik” jelszóval inkább ott üldögélek, mint a terjedelmes kaszálón, a hegyháton.

Negyedóra múltán a köröskörül középkorú fenyőerdő keretezte nagy tisztás szélén, vastag tuskó tövéhez telepedve, lesbe ülök, kíséromet pedig visszaküldöm a nagy kaszálóra figyelni.

Nagyon kedvemre való helyem van, és élvezem, hogy egyedül vagyok. Medve-, farkas-, hiúzjárta kárpáti vadonban, lejtős erdei tisztás egyik felső sarkában üldögélek, ahol bolondjában valami ritka, nagy szerencse érhet, ha ... a vadászat legjelentősebb tényezője, a „bolond véletlen” is úgy akarná.

Gyönyörködöm a fenséges vidék képében, a helyenként tisztásoktól foltos, fenyvesek borította, magashegységi tájban. Az égen vonulnak, gyülekeznek, hol sűrűsödnek, hol ritkulnak, s a legmagasabb hegyek tetejét megint eltakarják a felhők, fúj a szél, zúg az erdő, és tolokódásukkal zavarnak a legyek, mert ebből a szemtelen rovarból idefönt, a tenger színe fölött 1300-1400 méternyi magasságban is bőven van.

½ 5-kor velem egymagasságban, a nagy tisztás túlsó sarkában, a rét felé hirtelen lejtő erdőszélén, jobban mondva, a szélső fenyők alatt megjelenik egy őz, és lassan lejjebb és kijjebb vonul. A távolság közöttünk 400 lépés, a világitás a sötét borulás folytán igen kedvezőtlen, ezért sehogyan sem tudom megbízhatóan megítélni. Csak azt állapítom meg, hogy karcsú, nem nagytestű bak. Agancsát hol középszerűnek, hol hitványnak nézem, hol egyáltalán nem látom, mintha semmi sem volna a fején. Orra fölött fehér folt virít, homloka feltűnően sötét. Felém közeledve, lefelé tart, a tisztás szélén leereszkedik egy hajlatba, eltűnik benne és ... várom, lesem, hogy kijöjjön a rét szabadabb részére, de nem jön.

A felhők mind sűrűbben és egyre alacsonyabban borulnak a hegyvidékre, és nagyon lehül a levegő.

Várom, hogy a bak a hajlatból valamerre kijöjjön, de eltelik másfél óra úgy, hogy semmit sem látok belőle.

6 órakor hátizsákomból szalonnát és kenyeret veszek elő, és hozzáfogok vacsorám elfogyasztásához. Kényelmesebben eszem világossal szabad ég alatt, mint később, a sötét kalibában.

¼ 7-kor ismét meglátom a bakot. Abból a hajlatból, amelyben másfél órája eltűnt, visszamegy, ahonnan jött. Felmászik az erdő széle felé és eltűnik a bokrok között.

Erre felkerekedem, és a réten át szabadon nekimegyek, remélve, hogy még meglátom és közlől megnézhetem.

A dolog váratlanul jól sikerül. Az erdő szélétől száz lépésre egy karám romjai között megbújok, és egy darabig türelmesen várok, figyelem a bakot takaró fák és bokrok között.

Egyszerre meglátom a bakot. Hitvány agancsú, fiatal hatos.

Megfordulok, visszamegyek leshelyemre, ott találom Ambrozét, együtt megvárjuk az alkonyatot, aztán $\frac{1}{2}$ 8-kor elballagunk a kalibához.

Ambroze úgy mondja, hogy ma délután a kaliba alatt, a nagy kaszálón három sutát és egy középszerű bakot látott.

Az estét a szabadfűzhelyes kalibában, a földön, kevés szénán heverve, szótlánul pipázva, nagyon élvezem. Nyugalom, békesség, mesés hangulat és kedélyes meleg. Leshelyemen ugyanis, napnyugta után, fáztam.

Július 13. Úgy aludtam a kalibában, hogy jobban már nem lehet. Ámde a reggel csaldódást okoz. Sűrű köd borult a hegyekre. Meg kell várnunk a jobb időt.

$\frac{3}{4}$ 5-kor a köd végre annyira megritkul, hogy 50-60 lépésre - bár homályosan - látni lehet. Kimegyünk arra a „Grope” nevű tisztásra, amelyen a tegnapi délutánt töltöttem, és ott várjuk, reméljük, hogy feltámadjon a szél és elfújja a ködöt. Ezt egy óra hosszát várjuk hiába; amennyire a harmattól csöpögő, latyakos réten mégis ellátunk, nincsen rajta vad, hát 6 órakor elindulunk lefelé, ahonnan tegnap délben feljöttünk.

Útközben kijutunk a ködből, s egy hosszú réten megint húsz percig leskelődve, pihenünk, aztán 8 órára leérünk a Nagy-Mária-patakhoz, Pop Valér tanyájához, ahol a megrendelt szekér már vár.

Félórát töltök a tanyánál. Fölötte 300 lépésnyire, az erdő alatt, legelészve vonul át a nagy réten az ismert, immár harmadszor látott, gyenge agancsú bak. Közben Ambroze egy darabot felcserkel a patak mentén, megnézi, van-e még valahol a hegyoldalon a réteken őz - főképpen a maga, állítólag még élő, nagy bakja -, de nem lát semmit.

$\frac{1}{2}$ 9-kor Ambrozét útnak bocsátom a maga tanyája felé, szekérre ülök, és lehajtatok a Mária-völgyi fűrésztelepre. Ott találom Gévy-Wolff Aladárt. Elmondja, hogy tegnap délután és ma reggel cserkelve tizenegy bakot látott és kettőt elhibázott.

Délben gépkocsin megjön Fehér Jenő feleségével. Együtt ebédelünk, majd Fehérék gépkocsijukon a Radnai-hágón átvezető országú-

ton egy óra alatt átszállítanak az Aranyos-Beszterce völgyébe, a „Rotunda-híd”-hoz. Örülök viszontlátni azt a szép vidéket, ahol nyolc évvel ezelőtt jártam.

Musinszky erdőőr már vár, hogy felkísérjen a Rusája völgyébe, az idei szarvasbögésre bérelt területemre. Egy kis tájékozódás és terepszemle céljából megyek fel oda, ezenfelül meg akarok ismerkedni Musinszkyval, idei ősszel kísérőmmel, és megbeszélem vele az előkészületeket a szarvasbögésre, néhány cserkészösvény létesítését, két-három leszállvány készítését és szállásunk ügyét.

Hamarosan kerítünk egy málhacipelő legényt, délután 2 órakor indulunk az Aranyos-Besztercén átvezető Rotunda-hídtól, és a nemcsak vadregényes, hanem helyenként valóban kínlódva járható, meredek hegyoldalak aljában, hatalmas ősfenyőktől beárnyékolt, szűk, vad Rusája-völgyben másfél óra alatt felmászunk a patak partján épült, igen kezdetleges, régi, viharvert kis kalibához.

A délután hátralévő része azzal telik el, hogy két emberem kitakarítja a kalibát, a lócákra friss fenyőlombot és tüzelésre fát vág, én pedig naplót írok, és pipázva védekezem a tömegesen nekem támadó, kellemetlenül szűrő, apró legyek ellen.

Július 14. Hajnali ½ 4-kor ébredünk, de még csak hozzá sem fogtunk a reggelizéshez, megered az eső és egyfolytában sűrűn esik délelőtt ½ 10-ig. Aztán, hogy elállt, mindjárt elindulok Musinszkyval a terület legjelentősebb részébe, a vágásba. A meglehetősen meredek hegyoldalon rézsút felvezető ösvényen, illetve az egykori facsúsztató nyomán, a földbe süppedt, helyenként még megmaradt dorongokon, félóra alatt felérünk a vágás derekán meghagyott kisdarab öreg fenyvesbe, amelyben tavaly vadászkaliba épült. Azon túl is még jókora darabon felkapaszkodunk a vágásba szétnézni, tájékozódni.

Közben a felhők közül kisütött a Nap, és nagyjában végiglátok a Rusája-völgyéhez tartozó egész területen. Fellátnék az „Omului” nevű hegy csúcsára is, ha nem takarná egy felhősüveg.

A Rusája-völgy a Keleti-Kárpátoknak óriási katlana. Keletről és északról magas havasok szegélyezik, rajtuk törpefenyőbozótok és havasi legelők. A katlanban szakadékos völgyek, patakok, gerincek és közepén egy külön nagy hegy, a „Butka-Rusája”.

Megállapodom Musinszkyval, hogy a vágás fele magasságában három leszállványt, köztük cserkészösvényt készített, a kalibát azonban nem használjuk, mert a vad járásában, a java bögőhelyen van. Az ilyen helyet a kalibázással járó lármával, füsttel, éjjeli tűzfénnyel, emberi

szaggal a vad számára elrontani oktalanság. A Rusája-patak mellett épült alsó kalibát pedig áthelyeztetjük a patak bal partjáról a jobb partja fölé, az erdőbe, és úgy fordítjuk - a légáramlat irányához alkalmazkodva -, hogy ne rekedjen meg benne a füst, mint ahogyan az elmúlt éjszaka tette.

Délután 1 órára visszatérünk kalibánkhoz. Vadat nem láttam, nyomokat sem, csak tilosban legelő marhát.

Jókora adag őzpörköltet főzök, hárman jóllakunk vele, aztán 3 órakor felkerekedünk és ötnegyed óra alatt lemegyünk a Rotundahídhöz, ahol most egy nagy katonai telep épül kaszárnyákkal és lakóházakkal. „Borsa-Széplak”-nak keresztelték el, pedig elcsúfítja az Aranyos-Beszterce völgyét ezen a helyen.

A Rotundán aztán három óra hosszat az országúton álldogálok és várakozom, amíg Musinszkynek sikerül előkerítenie a maga szekerét, amelyen már késő alkonyattal berobogunk Lajosfalvára, éjjeli szállásra.

Vizontlátom az Aranyos-Besztercére dülő Ciganu-oldalt, nyolc évvel ezelőtt volt vadászterületemet, és Papfalvánál a sokszor megcsodált óriás sziklát. Most megint a hármashatárt jelöli Beszterce-Naszód, Máramaros és Bukovina között.

Július 15. Kődös, hűvös reggel indulok Musinszkyval, szekeren, Lajosfalváról ¼ 6-kor. Mire Papfalvára érünk, felszáll a köd és süt a Nap.

Néhány száz lépéssel a Rotunda előtt, azon az emlékezetes helyen, ahol nyolc évvel ezelőtt a fenyves sűrűségben órák hosszat kerestem és nyomon követtem egy sebzett őzbakomat - s ahol tegnap késő alkonyattal a szekérről egy nagy sutát láttam -, az erdő alatt, az Aranyos-Beszterce túlsó partján, egy darabka réten áll egy napsütötte bak. Meg sem nézem a messzelátóval, hiszen 80 lépésről szabad szemmel is látom, hogy elejtésre érett, derék bak. Hamar hozzákészülök a lövéshez, megállítom a szekeret és - bár a bak tőlem egyenest elfordulva, tükrét mutatja -, a kedvező alkalmat mindenképpen kihasználva, felülről gerincen lövöm. Természetesen helyben elvágódik. Az előbb nem látott suta egy kis fenyőcsoport mögül kiugrik és a fenyves fiatalosba menekül.

A *bak* a magas fűben vergődik. A kocsis kifogja az egyik lovat, hátára ül és átgázol rajta a sebesfolyású patakon, hogy áthozza a bakot. Ámde nem bír vele. A bak rugdalózik, kapálódzik. Erre az előttünk ülő Szabó Elek vadőrjelölt leveti cipőjét és harisnyáját, gyalog-

szerral átgázol a vízen, szíven szúrja a bakot, hátára veszi és áthozza hozzánk az országútra. Mivel váratlan ráadás, örülök neki, bár agancsa sima, dísztelen, átlagos, unalmas hatos. Helyes volt meglőni, mert sohasem növesztett volna szebb, nagyobb agancsot, hiszen már elérte a hét-nyolc éves életkort.

Húsát Musinszknak ajándékozom. A rotundai erdőőr udvarán kiszigereli, kamrájában elhelyezi, aztán folytatjuk a hosszú utazást szerén.

½ 8-kor indulunk a Rotundától, egy óra múltán fönt vagyunk, a Radnai-hágón, és további két óra múltán - jócskán megviselve a szörnű rázástól, zötyköléstől - leérünk a Mária-völgyi fűrésztelepre.

Ott néhány sor írást kapok Gévy-Wolff Aladártól. Felszólít, kövessem a területnek körülbelül kétóránnyira lévő olyan részébe, ahol sok az őz. Ott tanyázik tegnap délután óta, és két cserkészeten már 15 bakot látott és egyet lőtt.

Délelőtt ½ 11-re értem a Mária-völgyi fűrésztelepre, szállásomra, a kincstári tiszti szállóba. Ebédeltem, puskát tisztítottam, lenyúztam őzbakom fejről a bőrt és lefaragtam róla a húst, beáztattam, naplót írtam, és ½ 2-kor két málhacipelő gyerekkel útnak indulok.

Két és fél órát mászom folyvást erősen hegynek, többnyire kaszálok, erdei tisztásokon, csak helyenként köztük rövidebb darabon fenyves szálasokon át, míg felérek a Dealu Gladului nevű, óriás terjedelmű havasi rétre.

Az ilyen réti is a dombok, hajlatok, sőt völgyek és hegyoldalak változatos sora.

Az egyik kalibánál találok Gévy-Wolff Aladárt, és megcsodálom tegnap este lőtt bakjának igen derék, igen szép, páratlan nyolcas agancsát. Sokkal különb az én két utolsó bakomnál.

Rövid pihenő után, 5 órakor megint tovább ballagok, és félóra alatt elérem azt a helyet, amelyet Aladár és a Szabó Tóni névre hallgató vadőr számomra leshelynek kijelölt.

Az erdő felé erősen lejtő terepnek egy kis kupaca mögött, a szabad réten, az erdő szélétől tíz méternyire fekszem a fűben. Rálátok egy átlag fél kilométer széles, meredeken lejtő hajlatra, amelynek felső része rét, alsó része, valamint folytatása lefelé, a fővölgyek felé, magas, koros fenyves.

Ott ülök egymagam, pipázva védekezem a szúnyogok és egyébfajta rovarok ellen, gyönyörködöm a fenséges hegyvidék látóképében és körülöttem a réti virágok gazdag választékában, és régi rossz szokásom szerint ... naplót írok.

Mögöttem a hegyhát már takarja a Napot, árnyékban ülök, de mellettem a magas fenyők csúcsát, valamint velem szemben, a hajlat túlsó oldalán a rétet is, és az erdőt is, még süti a Nap.

Aladár és Tóni azt mondja, a katlan közepén, leshelyemtől 200 lépésre egy derék bak jár ki az erdőből a rétre. Ezt várom.

Aladár a hegyhát másik oldalán les.

Még jól fent van a Nap, amikor a hajlat túlsó oldalán vagy fél kilométerről az erdőszélen egy őzsutát, majd jóval kijebb, a szabad réten egy bakot látok. Megkísérelhetném megközelítésüket, de úgy vélem, célszerűbb helyemen maradni.

6 óra tájt a hajlat közepe táján, tőlem vagy 350 lépésre, az erdőből kilép valami őz nagyságú, de nem vörös, hanem szürke állat, majd még egy. Szememhez kapom a messzelátót. Farkasok!

Szörnyen örülök nekik, hiszen életemben az első eset, hogy farkast látok a szabad természetben. Csak ne volnának olyan kegyetlenül messze!

Esőgalléromat összegöngyölítve magam elé teszem, a célzótávcsőben az irányzékot a 300-as távolságra igazítom, és közben látom, hogy nem ketten, hanem négyen vannak. Úgy nézem, a legnagyobb jár elől, a második nyomon követi, és vele párhuzamosan, hozzám valamivel közelebb, rajvonalba ballag hegynek a harmadik és a negyedik. Négy farkas együtt.

Nagyszerű látvány! Minden mozdulatuk újság számomra. Csodálatos fegyelmezetten, látszólag egyakaraton, mint a támadásra készülő katonák, egyformán nagyokat lépve, gyorsan haladnak a lejtőn fölfelé.

Lövésre készen várom, hogy az előljáró legnagyobb - és tőlem legtávolabb - egy pillanatra megálljon, de mind a négy megállás nélkül vonul egyre feljebb, s a távolság köztünk egyre nő. Szaporán és nagyokat lépnek, látszólag valami tudott céljuk felé.

Egy forró fohással, hogy bárcsak sikerülne lövésem, megérintem a ravaszt. A farkas megperdül, egyenest irányában, rajta túl porzik valami, tompa puffanást hallok, és mind a négy farkas eszeveszetten rohan vissza, ahonnan jött, lefelé, az erdőbe. Meglőttem-e a csapatot vezető farkast, nem tudom, sőt ma már meg sem tudhatom, mert talán hasba lőttem, és az elkorázott kereséssel nem rontom el magamnak a dolgot.

Egyszerre megszólal mögöttem a hason csúszva hozzám jött vadőr:

- Megvan a bak?

- Nem bakra lőttem - felelek -, farkasra!

Szörnyen csodálkozik. Hiszen olyan nagy ritkaság, olyan ritka véletlen, hogy a vadász fényes nappal farkast lát.

Elmegyünk a rálövés helyére; ezt azonban a hullámos terepen, a nagy kiterjedésű réten pontosan nem tudom, ezért meg sem találjuk. Közben megtudom a vadórtól, hogy a széles hegyhát másik oldalán juhok legelnek; biztos, hogy a farkasok a nyáját szándékoztak megdézsmálni. Ezt gyakran teszik meg ezen a hegyvidéken.

Fölöttünk, a hajlat túlsó oldalán riaszt egy őz. Az imént látott bak és suta néz bennünket messziről és pöröl velünk. A vadór azt mondja, az a bizonyos nagy bak került fel oda, amelyet lestem; bizonyára megérezte a farkasok közelségét, és azért hagyta el szokott helyét. Legalább 400 lépésre van tőlünk, Tóni mégis biztat, kíséreljem meg a lövést.

A szabad lejtőn kuporogva, semmi más feltámasztási alkalmam nincsen, hát lefektetem magam elé a vadórt, a puskát a hátára támasztva lövök és hibázok. A bak néhány másodpercig nyugodtan néz, majd riasztva, nagy ugrásokkal menekül be az erdőbe.

A suta helyén maradt, s a vadór javasolja, menjünk hozzá közelebb; a bak biztosan még kijön az erdőből, hiszen az őzek javában üzekednek, s a bak nem marad el sokáig a sutától.

A suta egy terephullám mögött eltűnik, mi pedig sietünk az erdő szélén feljebb kapaszkodni.

Körülbelül 200 lépésnyire attól a helytől, ahol a bak bebújt az erdőbe, az erdőszélen egy öreg fenyő vastag törzse mögött megállok. A vadór kimegy oldalt a rétre, tőlem tíz lépésre, egy füves-gazos földkupac mögé, és int, hogy menjek hozzá, onnan messzebbre lehet látni. Nekem azonban a magam helye jobban tetszik.

Egyszerre fölöttünk és mögöttünk, a szabad réten, vad kavarodás támad. Felülről jövet, riasztva fut le az erdő felé két őz. Elöl a suta, mögötte a bak. A vadór int, hogy lőjek. Tőlem 150 lépésre a nagytestű, hosszú agancsú, derék bak megáll. Hallom a vadór hangját: - Tesék löni!

A *bak* magasan lapockán kapja a golyót és helyben elvágódik, a vadór pedig izgatottan súg valamit és lefelé mutat, a hajlat alsó része felé. Nem értem, mit akar. Rászólok, hogy - Meglöttem a bakot, mit akar még?

- Nem a nagy bakot tetszett meglőni, az lejjebb állt, mert alulról, az erdőből szembe jött a másikkal.

Nem tudhatom, igazat mond-e a vadór, én csak azt a bakot láttam, amelyet meglöttem, s az is igen derék bak, az ideiek közül a legdere-

kabb. Aganca 25 centiméter hosszú, szépen gyöngyözött és nagy a rózsája. De ezen a területen, illetve a területnek ezen a részén, a Dealu-Glodului olyan nagyagancsú bakok teremnek, hogy az én bakom csak középszerűnek számít. Sajnos, megint nem volt szerencsém.

Aladár bakja sokkal nagyobb az enyémnél, és azt mondja, hogy az általa elhibázott két bak még sokkal nagyobb volt.

Ha farkasomat holnap megtalálják, boldog és felette meglegedett vagyok, különben azzal az érzéssel megyek el innen, hogy jobban is járhattam volna.

Július 16. A szörnyen füstös kalibában töltött éjszaka után derült, verőfényes reggelre ébredek. Aladár odakint cserkel, én pedig megvárom a délelőttöt, a vadőr szabad idejét, farkasom megkeresését. Nagy jutalmat, száz pengőt ígértem Tóninak, ha a farkast megtalálja, hát másodmagával sokáig keresi, de nem talál semmit.

Egy reménnyel kevesebb, egy csalódással több! Hibázásom érthető, bár olyan messziről már lőttem őzet, túzokot, hát egy kis szerencsével meglőhettem volna a farkast is, hacsak nem tévedtem a havason a távolság megbecsülésében, s a farkas nem volt még messzebb, mint gondoltam.

Aladár még fönt marad a Dealu-Glodului. Azt mondja, még akar egy díjas bakot lőni. Nekem azonban már nincs mit keresnem itt, hát málhacipelő legényemmel 11 órakor a kalibától elindulok, és ott, ahol tegnapi délután két és fél óra alatt feljöttem, két óra alatt lemegyek a Mária-völgyi fűrésztelepre. Derült időben, nagy melegben nem volt élvezet két óra hosszat folyvást, meglehetősen meredeken lefelé jönni.

A továbbutazás megint körülményes és kalandos. Hogy ne kelljen Óradnái a 14 kilométeres fuvarozásért 50 Pengőt fizetnem, este 8 óráig az országúton poggyászm mellett állodogálva, várok egy alkalmi tehergépkocsit, amely 5 Pengőért kivisz ebből a vadonból.

Óradnán az erdészeti tiszti szállóban hálok, és holnap Besztercén át utazom haza.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

Augusztus 7. Szörnyű hőségben jöttem ide Erzsivel tegnap délután. Hetek óta tart itt a mindent megaszaló, hervasztó, forró szárazság. A másfélórás vonatbanulás Budapeستől Ócsáig felért egy gőzfürdővel.